

УДК 657.1:336.226.1:336.77

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.216.313-321>**Лега О.В.**кандидат економічних наук
Полтавський державний аграрний університет**Leha Olha**PhD in Economic Sc.
Poltava State Agrarian University
<https://orcid.org/0000-0002-0989-8000>**Прийдак Т.Б.**кандидат економічних наук
Полтавський державний аграрний університет**Pryydak Tetiana**PhD in Economic Sc.
Poltava State Agrarian University
<https://orcid.org/0000-0002-9257-0419>**Яловега Л.В.**кандидат економічних наук
Полтавський державний аграрний університет**Yaloveha Liudmyla**PhD in Economic Sc.
Poltava State Agrarian University
<https://orcid.org/0000-0002-5351-545X>

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ПРАВИЛА ОБМЕЖЕННЯ ВИТРАТ НА ЗАПОЗИЧЕННЯ АТАД НА ПОДАТКОВУ ПОЗИЦІЮ ПІДПРИЄМСТВА

Запровадження нових підходів до податкового визнання витрат, пов'язаних із борговим фінансуванням, потребує належного обліково-аналітичного забезпечення. Метою дослідження є розроблення підходу до застосування правила АТАД та оцінювання його впливу на податкову позицію підприємства. Використано методи порівняння, систематизації, структурно-логічного та коефіцієнтного аналізу. Систематизовано порядок формування витрат і доходів, надмірних витрат, податкового EBITDA, ліміту та податкового коригування. Розроблено систему показників для оцінювання використання EBITDA-ліміту, накопичених наслідків і податкового навантаження. Результати можуть бути використані для організації аналітичного обліку, прогнозування податкових наслідків боргового фінансування та обґрунтування його структури.

Ключові слова: боргове фінансування, податок на прибуток, податкові різниці, EBITDA, надмірні витрати, процентні доходи, податкове навантаження, аналітичний облік, податкове регулювання.

ACCOUNTING AND ANALYTICAL APPROACH TO ASSESSING THE IMPACT OF THE ATAD INTEREST LIMITATION RULE ON AN ENTERPRISE'S TAX POSITION

The widespread use of debt financing and the possibility of reducing the tax base through related expenses necessitate the improvement of mechanisms for their tax regulation. This issue is particularly relevant in the context of aligning Ukrainian tax legislation with the requirements of the European Union and preparing amendments to the Tax Code of Ukraine in accordance with Article 4 of Council Directive (EU) 2016/1164. The purpose of the study is to develop an accounting and analytical approach to the application of the interest limitation rule and to establish a system of indicators for assessing its impact on an enterprise's tax position. The research methodology combines regulatory-comparative and

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Лега О.В., Прийдак Т.Б., Яловега Л.В., 2026

accounting-analytical approaches and employs comparison, systematisation, structural and logical analysis, and ratio analysis. A comparison of Article 4 of Council Directive (EU) 2016/1164 with the draft amendments to the Tax Code of Ukraine made it possible to identify common elements and specific features of the national regulatory model. The accounting and analytical sequence for determining the relevant indicators was systematised, covering borrowing costs and corresponding income, exceeding borrowing costs, tax EBITDA, the applicable limit, the amount of tax adjustment, accumulated non-deducted borrowing costs, and unused interest capacity. A system of relative indicators was developed to assess the coverage of borrowing costs by corresponding income, the formation of exceeding borrowing costs, the degree of utilisation of the EBITDA-based limit, the actual tax limitation, the accumulated burden, and the reserve of unused interest capacity. The developed methodological approach integrates structural, regulatory, and tax-dynamic levels of assessment and enables a transition from calculating the absolute amount of tax adjustment to a comprehensive assessment of its causes, magnitude, and accumulated effects. The practical significance of the results lies in their potential application to organising analytical accounting for relevant transactions, forecasting the tax consequences of debt financing, and substantiating decisions concerning an enterprise's financing structure.

Keywords: debt financing, corporate income tax, tax differences, EBITDA, exceeding borrowing costs, interest income, tax burden, analytical accounting, debt capital, tax regulation.

JEL classification: M41, H25, G32.

Постановка проблеми. Розвиток податкового регулювання одночасно підвищує вимоги до інформаційного забезпечення податкових розрахунків, контролю та оцінювання ризиків. У попередніх дослідженнях обґрунтовано трансформацію облікових процесів та інструментів податкового контролю під впливом цифровізації й євроінтеграційних змін [1], можливості комплексного використання взаємопов'язаних податкових показників для формування та прогнозування ризикового профілю платника податків [2], а також доцільність застосування системи аналітичних індикаторів для оцінювання податкових характеристик господарських операцій [3]. Це підтверджує необхідність переходу від фіксації окремих податкових показників до їх системного обліково-аналітичного опрацювання. Одним із напрямів такого регулювання є передбачене ст. 4 Директиви Ради (ЄС) 2016/1164 (ATAD) [4] правило обмеження витрат на запозичення, яке пов'язує можливість їх вирахування з величиною EBITDA. Адаптація цього правила в Україні змінює не лише порядок визначення податкових різниць, а й вимоги до інформації, необхідної для відповідних розрахунків. До складу витрат на запозичення можуть належати різні за економічним змістом і способом відображення в обліку складові, а результат застосування обмеження залежить від взаємозв'язку показників поточного та попередніх податкових періодів. За таких умов виникає потреба у формуванні обліково-аналітичного забезпечення, яке дасть змогу ідентифікувати необхідні складові, сформувати інформаційну базу податкового розрахунку та оцінити наслідки застосування встановленого обмеження. Окремого вирішення потребує аналітичне оцінювання його впливу на податкову позицію підприємства, оскільки абсолютна сума коригування не характеризує ступінь використання допустимого ліміту, накопичення неврахованих витрат та чутливість податкового навантаження до структури боргового фінансування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика обмеження податкового визнання витрат, пов'язаних із борговим фінансуванням, представлена в науковій літературі передусім у контексті протидії розмиванню податкової бази та переміщенню прибутку.

Н. Паулус [5], досліджуючи положення Директиви ATAD, оцінює її спроможність обмежувати практики переміщення прибутку та розглядає правило обмеження витрат на запозичення як один із ключових елементів відповідного регуляторного механізму. Г. Гердт та В. Еггерт [6] зосереджують увагу на взаємозв'язку різних способів переміщення прибутку та правилах тонкої капіталізації, доводячи, що запровадження обмежень щодо боргового фінансування може змінювати не лише обсяг процентних витрат, а й вибір підприємствами альтернативних способів податкового планування. Інституційний аспект цієї проблеми розкрито Г. Вамсер та ін. [7], які систематизували міжнародні податкові інструменти, зокрема правила тонкої капіталізації та обмеження процентних витрат, що дає змогу простежити поширення відповідних механізмів у різних країнах. Окремий напрям досліджень присвячено реакції підприємств на встановлення обмежень щодо податкового вирахування процентів. К. Білічка та ін. [8] на прикладі UK Worldwide Debt Cap встановили, що такі правила впливають на рішення міжнародних компаній щодо обсягів і розміщення боргу та можуть спричиняти зміни у їх реальній економічній діяльності. Й. Хар'ю та ін. [9] дослідили поведінкові наслідки застосування обмеження витрат на запозичення та встановили, що підприємства адаптують структуру фінансування до встановлених податкових обмежень. Отримані результати підтверджують, що вплив відповідних правил не обмежується безпосереднім визначенням суми податкового коригування, а поширюється на фінансові рішення підприємства та структуру залученого капіталу. Важливим для розвитку обліково-аналітичного аспекту проблеми є дослідження С. Хуанг та ін. [10], у якому встановлено взаємозв'язок між податковою вираховуваністю процентів і фінансовою звітністю підприємств. Це розширює розуміння наслідків застосування правил обмеження витрат на запозичення, оскільки їх реалізація потребує врахування не лише податкових, а й облікових характеристик відповідних операцій. Подальший розвиток європейського регулювання оподаткування компаній досліджено Е. Гшоссманн та ін. [11], які оцінюють вплив нових податкових ініціатив Європейського Союзу (ЄС) на

ефективні ставки оподаткування та розглядають їх у взаємозв'язку з уже сформованими механізмами протидії податковому плануванню.

У вітчизняних дослідженнях проблематика ATAD поступово набуває розвитку у зв'язку з адаптацією податкового законодавства України до права ЄС. Д. Кіашко [12] розглядає питання імплементації директив ATAD у податкове законодавство України та визначає особливості перенесення відповідних європейських норм у національну правову систему. Суміжний напрям представлений дослідженнями правил оподаткування контрольованих іноземних компаній. Л. Гуцаленко та Б. Трохимець [13] систематизують еволюцію правил оподаткування їх прибутку, тоді як Ю. Негода та І. Долженко [14] акцентують увагу на взаємозв'язку оподаткування й обліку прибутку контрольованих іноземних компаній у процесі адаптації українського законодавства до стандартів ЄС. Ці дослідження підтверджують поступове розширення в Україні інструментарію протидії розмиванню податкової бази та необхідність відповідної трансформації інформаційного забезпечення податкових розрахунків.

Таким чином, наукові дослідження охоплюють правові та інституційні засади ATAD, вплив правил обмеження процентних витрат на переміщення прибутку, боргову політику та поведінку підприємств, а також окремі облікові й податкові наслідки їх застосування. Водночас переважна частина наявних праць зосереджена на макроекономічній, регуляторній або поведінковій оцінці відповідних обмежень. Значно менше уваги приділено формуванню на рівні підприємства цілісної послідовності облікової ідентифікації складових розрахунку та аналітичному оцінюванню отриманих податкових наслідків.

Недостатньо дослідженим залишається й питання комплексного оцінювання впливу правила обмеження витрат на запозичення на податкову позицію підприємства. Нормативне визначення суми витрат, яка підлягає обмеженню, саме по собі не дає змоги оцінити ступінь використання EBITDA-ліміту, масштаби накопичення неврахованих витрат, наявність невикористаного ліміту та їх вплив на податкове навантаження. Особливої актуальності ця проблема набуває для України у зв'язку з підготовкою відповідних змін до Податкового кодексу України (ПКУ) та необхідністю адаптації облікових систем підприємств до нового механізму податкового регулювання.

Мета статті - розроблення обліково-аналітичного підходу до застосування правила обмеження витрат на запозичення в умовах імплементації ст. 4 ATAD в Україні та формування системи показників для оцінювання його впливу на податкову позицію підприємства.

Методи дослідження ґрунтуються на поєднанні нормативно-порівняльного та обліково-аналітичного підходів. Метод порівняльного аналізу використано для

встановлення відповідності базових елементів українського механізму положенням ATAD та виявлення особливостей їх національної реалізації. Методи систематизації й структурно-логічного аналізу застосовано для ідентифікації складу витрат на запозичення, джерел інформації та послідовності формування розрахункових показників. На основі коефіцієнтного аналізу розроблено систему відносних показників для оцінювання формування надмірних витрат, використання EBITDA-ліміту, фактичного податкового обмеження та його накопиченого впливу на податкову позицію підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Імплементація правила обмеження витрат на запозичення в податкове законодавство України передбачає не механічне перенесення положень ст. 4 Директиви Ради (ЄС) 2016/1164 [4], а їх конкретизацію з урахуванням національної моделі визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток. Базовим положенням Директиви є обмеження можливості вирахування надмірних витрат на запозичення величиною, що відповідає 30% EBITDA платника податку. Водночас ст. 4 передбачає низку варіантів застосування цього правила, право вибору яких надано державам-членам, зокрема щодо мінімального порогу, самостійних підприємств, перенесення неврахованих витрат, фінансових установ та довгострокових інфраструктурних проєктів.

Оприлюднений Міністерством фінансів України проєкт змін до ПКУ [15] формує значно деталізованіший механізм реалізації зазначеного правила. Поряд із визначенням витрат на запозичення та надмірних витрат на запозичення запропоновано порядок ідентифікації боргових зобов'язань, економічно еквівалентних процентам платежів, капіталізованих витрат, курсових різниць, результатів за деривативами та механізмами хеджування. Окремо регламентовано розрахунок податкового EBITDA, ліміту витрат на запозичення, накопичених неврахованих витрат і невикористаної частини ліміту.

Для систематизації складових механізму та компактного представлення подальших розрахунків використано такі позначення: ВП – витрати на запозичення; ПД – процентні та економічно еквівалентні їм доходи; НВ – надмірні витрати на запозичення; EBITDA – показник, визначений для цілей застосування правила обмеження витрат на запозичення; ЛВ – ліміт витрат на запозичення; СН – накопичена сума неврахованих витрат на запозичення; НЛ – невикористана сума ліміту; ОО – об'єкт оподаткування податком на прибуток; А – сума амортизації; КВ – сума витрат на запозичення, не врахована у зменшення фінансового результату поточного періоду після застосування НЛ; СПП – ставка податку на прибуток; ПП_о – розрахункова сума податку на прибуток до відповідного коригування. Порівняльну характеристику положень ATAD та їх реалізації в проєкті змін до ПКУ наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика правила обмеження витрат на запозичення
за ATAD та проєктом змін до ПКУ**

Директива Ради (ЄС) 2016/1164, ст. 4	Проект змін до ПКУ	Особливість імплементації в Україні
Об'єкт обмеження		
Перевищення витрат на запозичення над процентними та економічно еквівалентними доходами	НВ – перевищення ВП над ПД	Базовий підхід ATAD деталізовано
Витрати на запозичення		
Проценти за всіма формами боргу, економічно еквівалентні та пов'язані із залученням фінансування витрати	Проценти за борговими зобов'язаннями, економічно еквівалентні та інші витрати на залучення фінансування	Деталізовано порядок ідентифікації
Боргові зобов'язання		
Закритого переліку не встановлено	Кредити, позики, депозити, РЕПО, фінансовий лізинг, факторинг, фінансовий компонент відстрочення/розстрочення, інші інструменти	Конкретизовано види операцій
Капіталізовані витрати		
Включаються капіталізовані проценти або їх амортизація	Включаються в міру амортизації або вибуття активу	Передбачено окреме відстеження
Курсові різниці, деривативи та хеджування		
Можуть враховуватися певні курсові прибутки/збитки та умовні проценти, пов'язані із запозиченнями	Визначається сукупний результат курсових різниць та умовних процентів; від'ємний результат формує витрати, додатний – доходи	Встановлено порядок агрегування результатів
Основний ліміт		
НВ вираховуються в межах 30% EBITDA	$ЛВ = ПД + 0,3 \times EBITDA$	Правило виражено через допустимий обсяг ВП
EBITDA		
Податковий показник із урахуванням НВ та амортизації; неоподатковуваний дохід виключається	$EBITDA = OO + A + НВ$	Встановлено податковий алгоритм розрахунку
Мінімальний поріг (safe harbour)		
Можливе вирахування НВ до 3 млн євро	Аналогічного порогу не передбачено	Опція ATAD не використана
Перенесення неврахованих витрат		
Передбачено декілька моделей, зокрема безстрокове перенесення вперед	СН переноситься без обмеження строку	Обрано одну з моделей ATAD
Невикористаний ліміт		
Можливе перенесення невикористаного ліміту до 5 років	Формується НЛ – невикористана сума ліміту	Передбачено окремий накопичуваний показник
Фінансові установи		
Можливе виключення фінансових установ	Правило не застосовується до банків і страховиків	Використано опцію ATAD
Публічна інфраструктура		
Можливе виключення довгострокових публічних інфраструктурних проєктів	Виключення за критеріями п. 140.3	Опцію ATAD конкретизовано
Облікове забезпечення		
Аналітичний облік окремо не регламентовано	Окремий облік капіталізованих витрат, СН та показників інфраструктурних проєктів	Посилюються вимоги до обліково-аналітичного забезпечення

Джерело: побудовано за [4; 15].

Представлені дані свідчать, що проєкт змін до ПКУ зберігає базову конструкцію ст. 4 Директиви Ради (ЄС) 2016/1164 [4], відповідно до якої допустима величина НВ визначається з урахуванням 30% EBITDA. В українському проєкті цей механізм конкретизовано через взаємозв'язок ВП, ПД, НВ і ЛВ та деталізацію складових, що беруть участь у їх формуванні. Особливістю української моделі є розширена регламентація операцій, пов'язаних із борговим фінансуванням, зокрема фінансового компонента відстрочення та розстрочення платежів, капіталізованих витрат, курсових різниць, деривативів і механізмів хеджування. Відповідно, інформаційна база розрахунку не обмежується фінансовими витратами, а потребує ідентифікації та

систематизації даних за окремими операціями й обліковими регістрами. Механізм має міжперіодний характер, оскільки передбачає формування та перенесення СН, а також визначення НЛ. Порівняння також засвідчило вибіркове використання передбачених ATAD опцій: поряд із реалізацією можливостей щодо перенесення неврахованих витрат, виключення окремих фінансових установ і публічних інфраструктурних проєктів, грошовий поріг у 3 млн євро в проєкті змін до ПКУ не передбачено.

Запропоновані зміни посилюють взаємозв'язок податкових розрахунків із бухгалтерським обліком, оскільки для визначення їх складових використовуються дані про витрати й доходи, амортизацію, вартість

активів, курсові різниці та фінансові інструменти. Вихідним етапом при цьому є ідентифікація операцій і платежів, які за економічною сутністю відповідають витратам на запозичення, а не безпосередній розрахунок 30% EBITDA. Це зумовлює необхідність послідовного формування обліково-аналітичної інформації: від ідентифікації витрат на запозичення та відповідних доходів до розрахунку надмірних витрат, EBITDA, встановленого ліміту та податкових наслідків його

перевищення. Порядок формування показників для застосування правила обмеження витрат на запозичення наведено в табл. 2. Важливим є розмежування ВП і НВ: ВП характеризує загальну суму витрат на запозичення, тоді як НВ – їх перевищення над ПД. Отже, значний обсяг ВП сам по собі не зумовлює виникнення податкового коригування, величина якого залежить від співвідношення ВП, ПД, EBITDA та ЛВ.

Таблиця 2

**Формування показників податкового розрахунку при застосуванні
правила обмеження витрат на запозичення**

Показник / об'єкт	Порядок визначення	Інформаційна база	Податковий результат
1. Ідентифікація витрат			
Витрати на запозичення	Сума процентів, економічно еквівалентних витрат та інших витрат із залучення фінансування	Договори; реєстри бухгалтерського обліку; рахунки фінансових витрат; примітки до фінансової звітності	Формування складу витрат, що підпадають під правило
2. Ідентифікація капіталізованих сум			
Капіталізовані витрати на запозичення	Визначаються у вартості відповідного активу; включаються до ВП у встановлені періоди через амортизацію/вибуття	Реєстри необоротних та інших активів; розрахунки капіталізації; амортизаційні відомості	Віднесення витрат до відповідного податкового періоду
3. Визначення валютної складової			
Сукупний результат курсових різниць	Позитивні курсові різниці мінус негативні за визначеними фінансовими зобов'язаннями, вимогами та інструментами	Бухгалтерські реєстри по валютних операціях	Коригування складу процентно-еквівалентних витрат/доходів
4. Визначення процентних доходів			
ПД	Процентні доходи + економічно еквівалентні процентам доходи	Реєстри доходів; кредитні й депозитні договори; дані щодо фінансових інструментів	Використовуються для визначення НВ і ЛВ
5. Визначення надмірних витрат			
НВ	$NB = \max(0; VP - PD)$	Сформовані показники ВП і ПД	Визначення чистої величини витрат на запозичення
6. Розрахунок податкового EBITDA			
EBITDA	$EBITDA = OO + A + NB$	Декларація з податку на прибуток; дані про податкові різниці; дані про амортизацію; розрахунок НВ	Формування бази для 30-відсоткового обмеження
7. Визначення ліміту			
ЛВ	$LB = PD + 0,3 \times EBITDA$	ПД та розрахований EBITDA	Максимальна величина ВП, що може бути врахована в поточному періоді
8. Перевірка перевищення			
ВП порівняно з ЛВ	$VP > LB$ або $VP \leq LB$	Розрахунок показників ВП і ЛВ	Визначає напрям податкового коригування
9. Коригування при перевищенні			
$VP > LB$	Перевищення зменшується на перенесений НЛ; залишок збільшує фінансовий результат	Податкові реєстри поточного і попередніх періодів	Збільшення об'єкта оподаткування та СН
10. Використання накопичених витрат			
$VP \leq LB$ за наявності СН	Фінансовий результат зменшується на меншу із величин: СН або $LB - VP$	Окремий облік СН	Врахування раніше невикористаних для податкових цілей витрат
11. Формування невикористаного ліміту			
НЛ	Визначається виходячи з невикористаної частини 30% EBITDA з урахуванням використаної СН	Податковий аналітичний реєстр	Можливість використання ліміту в наступних періодах
12. Перенесення			
СН, НЛ	СН переноситься без обмеження в часі; НЛ – відповідно до встановленого законопроектном механізму	Окремі накопичувальні податкові реєстри	Міжперіодний вплив правила на об'єкт оподаткування

Джерело: побудовано за [15].

При цьому EBITDA визначається саме для податкових цілей на основі об'єкта оподаткування, амортизації та надмірних витрат на запозичення, а не переноситься безпосередньо з фінансової чи управлінської звітності. Показники СН і НЛ забезпечують урахування міжперіодного ефекту, оскільки відображають відповідно накопичені невраховані витрати та невикористану частину ліміту.

Нормативний алгоритм дає змогу визначити суму

податкового коригування, проте не характеризує масштаб його впливу на податкову позицію підприємства. Тому розрахунок доцільно доповнити відносними показниками, що характеризують формування надмірних витрат, використання EBITDA-ліміту, накопичення неврахованих сум та вплив на податкове навантаження. Методичний підхід до такого оцінювання наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Методичний підхід до оцінювання впливу правила обмеження витрат на запозичення на податкову позицію підприємства

Аналітичний показник	Порядок визначення	Економічний зміст	Інтерпретація
Коефіцієнт покриття витрат на запозичення процентними доходами (КП)	$KП = ПД / ВП$	Частка витрат на запозичення, компенсована процентними та економічно еквівалентними доходами	Зростання показника зменшує величину надмірних витрат на запозичення
Частка надмірних витрат на запозичення (КНВ)	$КНВ = НВ / ВП$	Частка витрат на запозичення, яка формує чисте процентне навантаження підприємства	Чим ближче значення до 1, тим більша залежність податкової позиції від механізму обмеження
Коефіцієнт використання EBITDA-ліміту (КЛ)	$КЛ = НВ / (0,3 \times EBITDA)$	Ступінь використання встановленої АТАД межі для надмірних витрат	$КЛ \leq 1$ – надмірні витрати перебувають у межах поточної місткості ліміту; $КЛ > 1$ – виникає перевищення
Коефіцієнт допустимості витрат на запозичення (КД)	$КД = ЛВ / ВП$	Частина загальних витрат на запозичення, що покривається поточним лімітом	$КД \geq 1$ – ВП повністю покриваються лімітом; $КД < 1$ – поточного ліміту недостатньо
Коефіцієнт податкового обмеження (КО)	$КО = КВ / ВП$	Частка поточних витрат на запозичення, яка фактично не враховується у зменшення фінансового результату після використання доступного НЛ	Чим вище значення, тим сильніший поточний вплив правила на базу оподаткування
Коефіцієнт накопиченого навантаження (КСН)	$КСН = СН / ВП$	Співвідношення накопичених неврахованих витрат і поточного обсягу витрат на запозичення	Характеризує міжперіодне накопичення податкового ефекту правила
Коефіцієнт резерву ліміту (КР)	$КР = НЛ / (0,3 \times EBITDA)$	Наявність невикористаної податкової місткості для майбутніх періодів	Зростання показника означає більший запас для поглинання майбутнього перевищення
Податковий ефект обмеження (ПЕ)	$ПЕ = КВ \times СПП$	Розрахункове збільшення поточного податку внаслідок неврахування частини витрат	Грошова оцінка поточного впливу правила на податкове навантаження
Коефіцієнт впливу на податкове навантаження (КПН)	$КПН = ПЕ / ПП_0$	Співвідношення додаткового податкового ефекту та податку на прибуток до застосування правила	Показує, наскільки правило обмеження витрат змінює податкове навантаження підприємства

Джерело: розроблено авторами.

Система показників розширює нормативний алгоритм застосування правила обмеження витрат на запозичення, забезпечуючи оцінювання не лише суми податкового коригування, а й масштабу його впливу на податкову позицію підприємства. На відміну від законодавчо визначених показників ВП, ПД, НВ, ЛВ, СН і НЛ, розроблені коефіцієнти мають аналітичне призначення та забезпечують інтерпретацію результатів податкового розрахунку.

Методичний підхід охоплює три взаємопов'язані аспекти оцінювання. Перший характеризує формування чистої позиції за витратами на запозичення. Коефіцієнт їх покриття процентними доходами визначає

частку витрат, компенсовану відповідними доходами, а частка надмірних витрат відображає величину, що формує основу для застосування обмеження. Другий аспект характеризує положення підприємства відносно нормативного EBITDA-ліміту. Коефіцієнт його використання дає змогу встановити відповідність надмірних витрат величині 30% EBITDA: значення до одиниці включно свідчить про дотримання встановленої межі, понад одиницю – про її перевищення. Коефіцієнт допустимості витрат доповнює оцінку співвідношенням сформованого ліміту та загальної суми витрат на запозичення. Третій аспект охоплює поточні та накопичені податкові наслідки. Коефіцієнт податкового

обмеження характеризує частку витрат, не враховану у зменшення фінансового результату поточного періоду, коефіцієнт накопиченого навантаження – масштаб неврахованих сум, а коефіцієнт резерву ліміту – наявність невикористаної податкової місткості. Грошову оцінку наслідків забезпечує показник податкового ефекту, а його співвідношення із сумою податку до коригування характеризує вплив правила на податкове навантаження підприємства.

Таким чином, сформований методичний підхід послідовно охоплює структуру витрат на запозичення, утворення надмірних витрат, використання EBITDA-ліміту, виникнення та накопичення податкових наслідків. Це дає змогу визначити не лише суму коригування, а й чинники його виникнення та характер впливу боргового фінансування на податкову позицію підприємства.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати необхідність комплексного обліково-аналітичного забезпечення застосування правила обмеження витрат на запозичення, що зумовлено особливостями формування його розрахункових показників та їх взаємозв'язком із даними бухгалтерського обліку. Встановлено, що передбачений ст. 4 Директиви Ради (ЄС) 2016/1164 підхід у проєкті змін до Податкового кодексу України конкретизується через визначення складу витрат на запозичення та відповідних доходів, податкового EBITDA, ліміту, накопичених неврахованих витрат і невикористаного ліміту. Систематизовано

обліково-аналітичну послідовність застосування правила, яка охоплює ідентифікацію витрат на запозичення та відповідних доходів, визначення надмірних витрат, розрахунок податкового EBITDA і ліміту, визначення податкового коригування, а також облік накопичених неврахованих витрат і невикористаного ліміту. На цій основі сформовано методичний підхід до оцінювання впливу правила на податкову позицію підприємства, який поєднує структурний, регуляторний та податково-динамічний рівні оцінювання. Практичне значення запропонованого підходу полягає в можливості оцінювати не лише суму податкового коригування, а й ступінь використання EBITDA-ліміту, накопичення неврахованих витрат та вплив боргового фінансування на податкове навантаження підприємства.

Перспективою подальших досліджень є апробація розробленого підходу на даних підприємств після остаточного нормативного закріплення відповідних змін у податковому законодавстві України.

Декларація про використання штучного інтелекту. Під час підготовки рукопису автори використовували ChatGPT (OpenAI, GPT-5.6 Sol) для мовно-стилістичного редагування та вдосконалення структури викладу матеріалу. Наукова концепція, методичний підхід, аналіз та інтерпретація результатів сформовані авторами. Автори перевірили підготовлений матеріал і несуть відповідальність за науковість, зміст, достовірність та коректність.

Список використаних джерел:

1. Лега О. В., Канцедал Н. А., Прийдак Т. Б. Цифровізація обліку і податкового адміністрування: трансформація ризиків та інструментів контролю в умовах євроінтеграції. Економіка та суспільство. 2026. № 86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-237>
2. Лега О. В., Макарчук А. В., Сіренко І. О., Кухарук С. О. Модель прогнозування податкових ризиків на основі поєднання методів наближення та моделей теорії диференціальних ігор. Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2026. № 30. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20378373>.
3. Лега О. В., Канцедал Н. А. Методичний підхід до оцінювання податкової надійності договорів поставки в умовах податкового моніторингу. Вісник економіки. 2026. № 3. С. 90–103. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2026.03.090> URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/2015> (дата звернення: 30.08.2026).
4. Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market : consolidated version of 1 January 2022. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016L1164-20220101> (дата звернення: 29.08.2026).
5. Paulus N. A. The anti-tax-avoidance directive: An initiative to successfully curb profit shifting? Journal of Public Economic Theory. 2022. Vol. 24. Pp. 529–546. DOI: <https://doi.org/10.1111/jpet.12565>
6. Goerdt G., Eggert W. Substitution across profit shifting methods and the impact on thin capitalization rules. International Tax and Public Finance. 2022. Vol. 29, No. 3. Pp. 581–599. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10797-021-09674-1>
7. Wamser G., Merlo V., Ruf M. et al. The ITI Database: New Data on International Tax Institutions. International Tax and Public Finance. 2026. Vol. 33. Pp. 734–762. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10797-024-09880-7>
8. Bilicka K., Qi Y., Xing J. Real responses to anti-tax avoidance: Evidence from the UK Worldwide Debt Cap. Journal of Public Economics. 2022. Vol. 214. Article 104742. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104742>
9. Harju J., Kauppinen I., Ropponen O. Firm responses to an interest barrier: empirical evidence. Fiscal Studies. 2025. Vol. 46. Pp. 211–237. DOI: <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12401>
10. Huang S. X., Klassen K. J., Wu K. Does the tax deductibility of interest affect financial reporting? Journal of Accounting and Public Policy. 2025. Vol. 53. Article 107339. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2025.107339>
11. Gschossmann E., Heckemeyer J. H., Müller J. M. et al. The EU's new era of «fair company taxation»: the impact of DEBRA and Pillar Two on the EU Member States' effective tax rates. International Tax and Public Finance.

2026. Vol. 33. Pp. 329–373. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10797-025-09886-9>

12. Кіяшко Д. І. Деякі питання імплементації директив ЄС АТАД у податкове законодавство України. Аналітично-порівняльне правознавство. 2026. № 3, Ч. 3. С. 395–400. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.03.3.55>

13. Гуцаленко Л., Трохимець Б. Еволюція правил оподаткування прибутку контрольованих іноземних компаній. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2025. Т. 342, № 3(1). С. 150–155. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-22](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-22)

14. Негода Ю., Долженко І. Оподаткування та облік прибутку контрольованих іноземних компаній в Україні: адаптація до стандартів ЄС. Економіка та суспільство. 2026. № 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-89>

15. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації правил протидії практикам ухилення від сплати податків, які мають безпосередній вплив на функціонування внутрішнього ринку Європейського Союзу та України, відповідно до Директиви Ради (ЄС) 2016/1164 від 12 липня 2016 року (в частині положень статті 4 цієї Директиви): проєкт Закону України, неофіційний текст від 12.08.2026, не набрав чинності. ЛІГА:ЗАКОН. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT4772> (дата звернення: 30.08.2026).

References:

1. Leha, O. V., Kantsedal, N. A., & Pryidak, T. B. (2026). Tsyfrovisatsiia obliku i podatkovoho administruvannia: transformatsiia ryzykiv ta instrumentiv kontroliu v umovakh yevrointehratsii [Digitalization of accounting and tax administration: transformation of risks and control tools in the context of European integration]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (86). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-237> [in Ukrainian].

2. Leha, O. V., Makarchuk, A. V., Sirenko, I. O., & Kukharuk, S. O. (2026). Model prohnouzuvannia podatkovykh ryzykiv na osnovi poiednannia metodiv nablyzhennia ta modelei teorii dyferentsialnykh ihor [Tax risk forecasting model based on a combination of approximation methods and differential game theory models]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, (30). <https://doi.org/10.5281/zenodo.20378373> [in Ukrainian].

3. Leha, O. V., & Kantsedal, N. A. (2026). Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia podatkovoi nadiinosti dohovoriv postavky v umovakh podatkovoho monitorynhu [Methodological approach to assessing the tax reliability of supply contracts under tax monitoring]. *Visnyk ekonomiky*, (3), 90–103. <https://doi.org/10.35774/visnyk2026.03.090>. <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/2015> [in Ukrainian].

4. Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market: Consolidated version of 1 January 2022. (2022). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016L1164-20220101>.

5. Paulus, N. A. (2022). The anti-tax-avoidance directive: An initiative to successfully curb profit shifting? *Journal of Public Economic Theory*, (24), 529–546. <https://doi.org/10.1111/jpet.12565>

6. Goerdts, G., & Eggert, W. (2022). Substitution across profit shifting methods and the impact on thin capitalization rules. *International Tax and Public Finance*, 29(3), 581–599. <https://doi.org/10.1007/s10797-021-09674-1>

7. Wamser, G., Merlo, V., Ruf, M., et al. (2026). The ITI Database: New Data on International Tax Institutions. *International Tax and Public Finance*, (33), 734–762. <https://doi.org/10.1007/s10797-024-09880-7>

8. Bilicka, K., Qi, Y., & Xing, J. (2022). Real responses to anti-tax avoidance: Evidence from the UK Worldwide Debt Cap. *Journal of Public Economics*, (214), Art. 104742. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104742>

9. Harju, J., Kauppinen, I., & Ropponen, O. (2025). Firm responses to an interest barrier: Empirical evidence. *Fiscal Studies*, (46), 211–237. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12401>

10. Huang, S. X., Klassen, K. J., & Wu, K. (2025). Does the tax deductibility of interest affect financial reporting? *Journal of Accounting and Public Policy*, (53), Art. 107339. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2025.107339>

11. Gschossmann, E., Heckemeyer, J. H., Müller, J. M., et al. (2026). The EU's new era of “fair company taxation”: The impact of DEBRA and Pillar Two on the EU Member States' effective tax rates. *International Tax and Public Finance*, (33), 329–373. <https://doi.org/10.1007/s10797-025-09886-9>

12. Kiiashko, D. I. (2026). Deiaki pytannia implementatsii dyrektyv YeS ATAD u podatkovye zakonodavstvo Ukrainy [Some issues of implementing the EU ATAD Directives into Ukrainian tax legislation]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 3(3), 395–400. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.03.3.55> [in Ukrainian].

13. Hutsalenko, L., & Trokhymets, B. (2025). Evoliutsiia pravyl opodatkuvannia prybutku kontrolovanykh inozemnykh kompanii [Evolution of the rules for taxation of profits of controlled foreign companies]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, 342(3(1)), 150–155. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-22](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-22) [in Ukrainian].

14. Nehoda, Yu., & Dolzhenko, I. (2026). Opodatkuvannia ta oblik prybutku kontrolovanykh inozemnykh kompanii v Ukraini: adaptatsiia do standartiv YeS [Taxation and accounting of profits of controlled foreign companies in Ukraine: Adaptation to EU standards]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (84). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-89> [in Ukrainian].

15. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo implementatsii pravyl protyidii praktykam ukhylennia vid splaty podatkiv, yaki maiut bezposerednii vplyv na funktsionuvannia vnutrishnoho rynku Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy, vidpovidno do Dyrektyvy Rady (YeS) 2016/1164 vid 12 lypnia 2016 roku (v chastyni polozhen statti 4 tsiiei Dyrektyvy) [On amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the implementation of rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market of the European Union and Ukraine in accordance with Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 (as regards the provisions of Article 4 of this Directive)]. (2026). Draft Law of Ukraine, unofficial text dated August 12, 2026. LIGA. <https://ips.ligazakon.net/document/NT4772> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 06.07.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 17.08.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.09.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.